

SANT JOAN
DE LES ABADESSES
1973

Petita crònica d'uns anys tristos

Algú creurà poc adient, aquest escrit, per a un programa de festa major. Sempre és útil, però, de recordar. Recordem una època en què la guerra i l'aiguat s'havien endut riu avall l'esforç de moltes dècades. El poble era incomunicat, i, destruïts els ponts i les indústries, tot era miserable i encongít.

Una crònica així no és mai completa. Ni es pretén que ho sigui. És un seguit d'imatges vistes d'esquitllada que potser commouran una mica els qui visqueren aquells anys i ensenyaran alguna cosa als qui no els conegueren. No hi riguem massa, però. A quina etapa som, del poble civilitzat i net que ens cal crear?

Edició d'aquest programa:
Magnífic Ajuntament de la Vila

Documentació gràfica:
Francesc Busquets
Josep M.ª Planas
Antoni Serrat
Josep Tallant
Maria Vilarrodà, Vda. Salvadó

Text literari:
Ramon Cotrina

Disseny gràfic:
Jordi Canelles

Impressió:
Impremta Baronal
Sant Joan de les Abadesses

Com tots els anys os enviem
el vostre programa
Com poder veure hasta l'any 1947
la mare sabia a tot anar
així es veu amb la segona
foto (+)
Assaluda da família Font Ripol

Un dia el poble va quedar desert. La gent —la gent, llavors, eren només dones i mainada— va agafar quatre farcells i va fugir a la muntanya. A cada casa de pagès se n'arremolinava un ramat. Parlaven en veu baixa, temorencs.

—Diuen que han dinamitat el Monestir.
—Jo diria que tot el poble crema.
—Vols dir que no és la fàbrica?
—O bé l'estació del tren, on diuen que hi ha un dipòsit de municions?

Al lluny, contra el cel d'hivern, es veia una espessa fumera. A la cabanya hi havia vailets que jugaven a la guerra. Del cantó de Vallfogona, per sota el Faig, ran de l'Òliba, caminaven rengleres de soldats. Les dones se'ls miraven, esbatanats els ulls.

—Entra, Maria, a fora hi ha perill. La nit va ésser molt llarga. La guerra s'ha acabat, i la gent —dones i mainada— retorna, apressada, al poble.

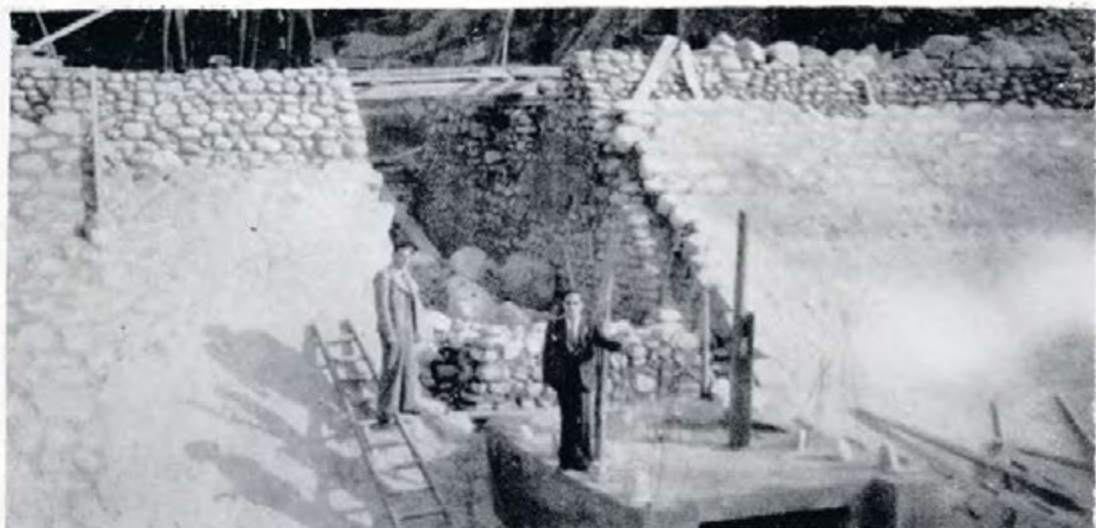
—Mare, el Monestir encara hi és! Dels balcons de les cases pengen llençols blancs.

—Ara hi haurà les tornes, diu una dona. Als carrers hi ha moros i soldats i els quatre eixebrats de sempre.

El poble havia quedat sense ponts. Una inútil desesperació se'ls havia endut. La vida, però, havia de continuar.

—Ara faran una palanca per sota el Pont Vell, i la carretera pujarà per la Puda. I tal dit tal fet. El Monestir era un niu de porqueria. Costarà qui-sap-lo d'endegar-lo un xic. Mentrestant el Centre Catòlic servirà d'església. S'hi dirà el rosari en castellà. Una missa de campanya, al camp de futbol, reunia tota la població. Hi havia un silenci pesant, sota el toc de cornetes i el sol esblanqueït de primavera. Cal que la fàbrica recomenci. La plaça del Monestir podia de ranxo i suor de soldat. Feien el foc al claustre de l'Abadia; després van instal·lar la cuina adossada a la paret de l'hort de ca la Santa. Calia refer l'escola. On s'allotjaran, però, els soldats? Els nois saludaven el senyor mestre, pel carrer, alçant el braç. I, a poc a poc, tornaven de la guerra vençuts i vencedors.

I el Ter es va inflar. I l'Arsamala es va inflar. Hi ha qui diu que es va esbotzar el ventre de totes les muntanyes. —Les passeres del Molí Petit no es veuen i els entra aigua a la cuina. És l'aiguat. La palanca del Pont Vell ja és riu avall. La sirena de la fàbrica crida necessitat. Arbres i més arbres reboten contra els pilars del Pont Nou, encara ensorrat. Un pollí, inflat de ventre, flota sobre l'aigua tèrbola. I un vedell. I un garrí. Un bressol buit es va aturar un moment en un remolí, sota el Pont. No hi ha llum. Escassegen les espelmes i el carbur. Ja fa temps que no hi ha queviures. Els infants tenen els ulls grossos i els braços prims. Misèria. «Estraperlo». A peu, si cal, la gent anirà a Camprodon i a Molló i a Llanars i a Setcases, i a collirà un escanyolit sacotell de patates i, amb molta sort, un pa de sègol. Els vestits, tots d'abans de la guerra, van balders.

Li diuen la Pepa Cinteta. Sempre ha estat vella, vestida de negre i amb mocador al cap. La Pepa viu al bosc i dorm sobre la presó del poble, en un recambró fosc. Al bosc, la Pepa arreplega pinyes i troncs menuts. Els ven. La gent crema les pinyes en les puelles tronades, per trencar la gebror de

l'hivern. El carbó va escàs. La Pepa té poques tolles amb les altres dones. Alguna vegada, però, quan troba algú que li inspira una absoluta confiança, buida allò que ha vist al bosc. Encara l'altre dia havia parlat amb les ànimes dels soldats morts a la guerra. Les ànimes eren com coloms blanquíssims, i anaven d'arbre en arbre deixant un senyal de claror. I aquells corbs, color de capellà, que li havien rampinyat el sac de troncs, esforç de tot un dia. Algú li diu que veu visions. Llavors ella calla i es tanca a la seva habitació pudent. Encén una espelma i fa els seus ritus. Un any va caure malalta. La van dur a l'hospital. Allà se les va haver amb monges i capellans, ella que no els havia pogut veure mai.

—Indecents, deia, despullar-me a mi i rentar-me tota!

Amb l'escata i l'engrut que li llevaren, se li fongué el misteri dels boscos i dels ocells parlants. Estava tranquil·la i vivia amb els ulls clucs. Va morir com un pollet. Potser ja feia mesos que era morta.

Havien arranjat provisionalment el Monestir. El cambril del Santíssim Misteri, tan daurat i lluent abans, ara feia pena de veure. La gent enyorava el cadirat del cor, els retaules sumptuosos i els oficis de set capellans. S'havia instal·lat una trona provisional al costat de l'altar major, i un altar provisional i unes cadires provisionals. I van retornar les imatges del Davallament. El poble va fer un esforç de Festa-Reparació. El culte es normalitzava. La tarda dels diumenges, el sol entrava pel rosetó —encara hi quedaven quatre vidres de colors— talment or fos. Les teranyines

semblaven vels d'àngels. El capellà repetia amb veu forta i monòtona: **Sant Déu, Sant Fort, Sant Immortal.** L'altar major tenia un enlluernament de ciris elèctrics. Quatre noies cantaven, darrera el cor, arrossegant les síl·labes. **Oració al Pare.** Damunt l'altar, ran de sostre, la biga amb lletres màgiques. Una noia passava la bacina i repartia estampes. Estampes amb flors i xais i imatges de cares delicadíssimes. **Oració al Fill.** La Mònica esmocava l'únic ciri de cera de l'altar, i de passada comptava la concurrència. **Oració a l'Esperit Sant.** Mossèn Bosch menjava figues i en repartia als veïns. Havia de predicar, i deia que li aclarien la veu. Encara anava entrant gent. Gairebé tots els seients eren plens. **Quan serà, Déu meu, quan serà? Parenostre.** I ja mossèn Bosch cridava de dalt de la trona. Tots érem culpables d'uns crims horrorosos. Havíem assassinat capellans, cremat sants i confessoraris i, cosa pitjor, havíem escanyat un Misteri que mai més no tornaria. El silenci era dens. El sol ja no entrava pels finestrals. No es veia la biga del sostre. Els ciris feien més claror. Ara s'alçava la gent com si es tragués un pes de sobre. Sortíem en ordre. A fora encara era clar. Un vent lleuger arremolinava quatre fulles a la plaça de l'Abadia.

El poble vivia isolat. Per a sortir-ne, calia un salconduit de fronteres, de duració molt limitada. Els anants i vinents eren pocs i difícils. Qualsevol cosa, doncs, era bona per a buscar entreteniment. L'arribada de la màquina de batre era una festa per als vailets. L'Era de l'Àngel n'era plena. Es revolcaven a la palla i al boll, i mastegaven blat; s'enfilaven en els modolons i es colgaven en els pallers. En Pepet de can Toralles, de tant en tant, hi posava ordre. En Cucut tenia una virolla davant de can Faluga. Amb dos rals, podies guanyar una ampolla de xampany o xufles o cacauets. Més tard va instal·lar, al Passeig, una barraca de tir i una màquina de «xurros». La màquina era brunyida, i la barraca pintada de verd. Tot i l'esforç —la gent anava trista de butxaca—, el negoci no va prosperar. Els ressopons de can Rudes —admirables peus de porc amb naps de Surroca!— s'havien amagrit llastimosament. Només els músics —al poble hi havia dues orquestres—, després del ball, en una festa grossa, hi treien el cap. Els entusiastes del futbol volien retornar la glòria al camp d'esports Manigosta. I l'Illa i en Damià i en Dolfo i els Bonamajó i els Barrera i els Cerrada eren tinguts com a glòries locals. Els vailetassos —ressò de la

guerra finida— ressuscitaven antigues rivalitats. El Trago i el Raval eren els bàndols protagonistes. I amb això, tres noiets morien esventrats per una bomba abandonada ran del Monestir.

A la tardor, el Passeig i el Corral eren un matalàs de fulles. Hi havia hores que el poble semblava desert. Pel carrer tintinejava en Serra Bori l'herbolari, cridant enormitats i persignant l'aire amb el seu bastó gruixut. El Frare Manel de Surroca havia passat la nit al «cuartelillo», cantant i plorant. En Pau agutzil feia una crida en un castellà inintelligible: «Elalcalde desavilla hagosaber...». Quatre veïnes sortien al balcó: —De què es tracta, Pau?

—No res, la contribució. Els vailets sortien d'estudi i jugaven pels carrers amb pilotes de parracs lligades amb cordills. Alguns feien córrer rutlles o xanques d'abans de la guerra, propietat de la rectoria. Les refugiades pujaven de l'Arsamala amb coves de roba neta. Passava un home amb un feix de llenya, i un gos el seguia. El jardí del claustre era un hort. El rector, home pràctic, hi havia plantat mongetes i blat de moro. Ara el vell Tenas recollia les dues últimes espigues de moresc i arrencava les aspres. En Lenci trabucava una bóta, i el carrer feia olor de vinassa. Diuen que a muntanya hi ha maquis. Ahir van cosir a bales un guàrdia civil. La gent amagava la por dintre casa. El Centre Catòlic anuncia representacions adients: **Los dos sargentos franceses. El soldado de San Marcial.** En Toni de cal Rei, indiscutible, hi jugarà papers importants. El ball de can Ouei o de la Cooperativa o del Niu Nou distraurà la gana. Es faran assemblees d'Acció Catòlica amb moltes banderes i discursos. Algú, timidament, millora l'aparador de la botiga. Ha vingut la màquina de xafar grava, i el Pont Nou és més ample. Al poble no hi ha més de quatre cotxes.

En Lluís de ca l'Estasia organitza una festa de barri. Santa Magdalena. Hi ha tota la mainada del poble. Per abastar una fruita dins un cubell d'aigua, no els fa res que els roentin les natges. I carreres de sacs i concursos de ganyotes i trencar l'olla. El plat fort, però, són les carreres de bicicletes. Es va fins al pas a nivell. Els fills del metge i en Tarré del garatge tenen màquines bones amb manillar de corredor. Segur que guanyen. Un any els va sortir un competidor remarcable: el de can Ramon de la Pera. Diu que aquest any, pels volts de la Festa Major, passarà la Volta a Catalunya. Algú parla d'en Cañardo. La Colònia Llaudet també organitza la seva festa. També hi ha carreres de bicicletes, i semblen importants. A un xicot que es diu Poblet se li pronostica un futur brillant. El jovent s'omple la boca del ball de la pista del Pagès. Sant Antoni ha quedat enrera amb la seva sardana llarga, més llarga que el seu campanar, que ja és dir. Ara es prepara la Festa Major. Vindran convidats. Casa hi haurà que engoliran tot un xai en aquestes diades. En Meraldes estrenarà vestit i vara. Ja hi ha contractades dues orquestres de renom. El poble torna a

tenir estiuejants. L'ofici serà solemne, el sermó llarg. S'estrenaran sabates. S'installaran auto-xocs. Hi ha almorratxes noves per al Ball dels Pabordes. Els de la Plaça allargaran la festa un dia més. Vindran esbarts dansaires de Barcelona. Sembla segur que, abans de gaire, es reconstruirà el Monestir.

Festa Major 1973

ACTES RELIGIOSOS

Església del Monestir

DISSABTE, DIA 1

A dos quarts de vuit del vespre

Començarà la novena del Santíssim Misteri.

DISSABTE, DIA 8

A les dues de la tarda

Repicament general de campanes.

A les vuit del vespre

Acabament de la novena.

DIUMENGE, DIA 9

A dos quarts d'onze del matí

Missa solemne. Hi assistiran les Autoritats i els paborde d'Església i Plaça. La «Schola Choral» cantarà la «Missa a llaor del Santíssim Misteri» amb chor i poble, original de Mn. Josep M.^o Planas. Predicarà Mn. Pere Bruch, antic Vicari d'aquesta parròquia i resident actualment a Igualada. A l'ofertori, ofrena de ciri i estampa als paborde.

A dos quarts de nou del vespre

Vetlla al Santíssim Misteri. Tot seguit, solemne i tradicional adoració del Sant Crist.

DILLUNS, DIA 10

A les onze del matí

Missa concelebrada pels sacerdots santjoanencs i veïns. S'aplicarà en sufragi dels difunts de la parròquia.

ACTES CIVICS I POPULARS

DISSABTE, DIA 8

A les quatre de la tarda

Tirada final del primer campionat local de Tir al Plat, organitzat per la Societat de Caça i Pesca «El Pirineu», en la qual es disputaran valuosos trofeus i premis.

A les nou del vespre

Al campanar del Monestir, repicament general de campanes i tradicionals serenates originals del compositor santjoanenc Narcís Oliveras, que interpretarà la cobla «Bofills» de Torelló.

Tot seguit passant pels principals carrers de la Vila, que s'acabarà a la Plaça d'Espanya, on tindrà lloc una audició de sardanes.

DIUMENGE, DIA 9

A les nou del matí

Tirada al Plat organitzada per la Societat Esportiva de Caça i Pesca «El Pirineu». Es disputaran entre altres trofeus, el de l'Excma. Diputació Provincial i el del Magfc. Ayuntamiento de la Vila. Tots els participants seran obsequiats amb un esmorzar. Després, repartiment de trofeus i premis a la terrassa del Bar Pirineu.

A un quart d'onze del matí

Les autoritats i paborde, precedits de l'orquestra, s'encaminaran al Monestir per assistir a la Missa solemne. En sortint de la Missa, a la Plaça d'Espanya, serà interpretada, com a sardana d'honor, «Record pòstum», de Narcís Oliveras, dedicada a la memòria del músic santjoanenc i col·laborador del «Ball dels Paborde», Joan Moré i Serra, traspasat enguany.

A un quart d'una del migdia

Inauguració de la V Exposició Filatèlica i Numismàtica, en la qual, a més de les colleccions presentades pels aficionats, seran exhibides les monedes trobades en el campanar del Monestir, de l'Exposició d'Art i de la III Exposició de Treballs realitzats per les alumnes de l'Escola de Formació Professional de la Dona (Servei Social).

A dos quarts d'una del migdia

Sardanes al Passeig.

A un quart de cinc de la tarda

Els pabordes, acompanyats del delegat de l'Autoritat i precedits de l'orquestra, aniran a buscar les pabordesses a llurs domicilis i es dirigiran, després, a la Plaça d'Espanya on dansaran el típic i tradicional

BALL DELS PABORDES

Les parelles balladores d'enguany seran Josep Guillaumes - Maria Cullell; Josep M.ª Espelt - M.ª Carme Prat; Josep Carrera - Aurora Plaza i Ramon Vila - Rosalia Buixasas.

A continuació, ballada de sardanes al Passeig.

A les quatre vint-i-cinc de la tarda

Al Camp Municipal d'Esports, partit de futbol de campionat de 2.ª categoria Regional, entre el «U.D. Sant Quirze» i el «C.D. Abadessenc», en el qual es disputarà un trofeu concedit pel C.I.T.

A les onze de la nit

Sardanes a la Plaça d'Espanya.

DILLUNS, DIA 10

A un quart d'una del migdia

Sardanes per la cobla «Montgrins», al Passeig de José Antonio, Plaça Clavé i Carrer de Sant Pol.

A dos quarts de cinc de la tarda

Interessant partit de futbol entre el «C. F. Barcelona» (Amateur A) i el «C.D. Abadessenc», en el qual es disputarà un Trofeu donat pel Magfc. Ajuntament.

A les cinc de la tarda

Sardanes al Passeig per la cobla «Montgrins».

A les deu del vespre

A la Plaça d'Espanya, interpretació, pels mateixos balladors del dia abans, del tradicional

BALL DELS PABORDES

Tot seguit, a la mateixa plaça, ballada de sardanes.

DIMARTS, DIA 11

A les onze del matí

Sardanes distribuïdes per places i passeigs, segons costum.

A les tres de la tarda

Passant per a anunciar la tradicional Tornaboda a la Font del Cubilà on la Cobla «Montgrins» tocarà sardanes. Cap al tard, tradicional «Marxa de les torxes», que, sortint de l'esmentada font, es dirigirà, seguint els principals carrers de la Vila, a la Plaça d'Espanya, on es ballarà la «Sardana llarga». Tot seguit, castell de focs artificials.

A dos quarts d'onze de la nit

Sardanes al Passeig, per la cobla «Montgrins», com a comiat de la Festa Major.

En aquestes festes podran visitar-se:

- V Exposició Filatèlica i Numismàtica —en la qual s'exhibiran també les monedes trobades al campanar del Monestir—, a la Casa de Cultura de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.
- Exposició d'Art organitzada pel C.I.T., al local de Joventuts.
- III Exposició de Treballs realitzats per les alumnes de l'Escola de Formació Professional de la Dona (Servei Social) de la Secció Femenina, al vestibul central de les Escoles Nacionals.

